

V

ЦЕРКОВНЕ КРАЄЗНАВСТВО

ЛІТОПИСИ ЦЕРКОВНИХ ПАРАФІЙ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ КРАЮ

Автор відомий історик Поділля порушує проблеми витоків українського краєзнавства, повертає із небуття імена його фундаторів та дослідників.

Ключові слова: церковні літописи, громадські форми краєзнавства, музеї, повіти, історія краю.

Важливе значення для дослідження історико-краєзнавчих проблем Поділля мають церковні літописи. Історія їх написання пов'язана з іменем відомого вченого-краєзнавця Євфимія Сіцінського. готуючи свою фундаментальну працю „Церкви и приходы Подольской губернии”, яка була опублікована у 1905 році, він використав громадські форми краєзнавства¹. у 1895 р. Є.Сіцінський звернувся до місцевих священиків з проханням надіслати відомості про свої парафії. Вони мали містити данні про перші письмові згадки населених пунктів, історичні відомості, які б спиралися на документи або усні перекази старожилів, визначні пам'ятники культури та історії. Чільне місце посідала база даних про православні храми: історія їх забудови, внутрішній інтер'єр, старовинні ікони, архітектурні особливості, кількість прихожан, тощо².

В основному матеріал, вміщений у літописах, хронологічно відноситься до ХІХ століття, проте тут є чимало відомостей, які стосуються до більш давніх часів.

Надіслані матеріали вибірково було використано у вищезгаданій монографії, але чимало цікавих відомостей залишилися не затребуваними автором. Оригінали церковних літописів зберігається у фондах Кам'янець-Подільського музею – заповідника і чекають своїх допитливих дослідників. Колекція нараховує 520 церковних літописів³. З метою довести до відома широкого загалу краєзнавців подаємо список церковних літописів населених пунктів таких повітів Подільської губернії.

Кам'янецький повіт: с. Завалля, Кадіївці, Армяни, Островчани, Маків, Кутківці, Жабинці, Збриж, Кулява, Княжпіль, Нове Поріччя, Руда, Лясківці, Вишнівчик, Юрківці, Карачківці, Рудка, Балин, Залісся, Ріпенці, Вербка, Смотрич, Рихта, Демківці, Кугаївці, Калиння, Сокіл, Голинищево, Савинці, Кудринці, Яромирка, Біла, Красноставці, Кульчиївці, Вітківці, Слобідка Смотрицька, Гаврилівці, Панівці, Городок, Удливці, Сокиринці, Жердя, Слобідка Рехтецька, Жванець, Сирватинці, Малинівці, Думанів, Кормільче, Закупна, Залуччя, Довжок, Криничани, Черче, Гусятин, Гуків, Кочубіївка, Стефанівка, Гринчук, Свіршківці, Нагоряни, Івахнівці, Голосків, Княгинин, Рихта, Гуменці, Теремківці, Зеленче, Мала Карабчиївка, Кузьминчик, Чемирівці, Оринін, Димшин, Колубаївці, Врублівці, Ластівці, Тинна.

Летичівський повіт: с. Охрімівці, Ставинці, Макіївці, Рожнов, Шумівці, Бебехи, Лисівка, Янківці, Снітівка, Коричинці, Сусловці, Щедрове, Свинна, Слобідка Михалковська, Зінків, Копитинець, Марківці, Грим'ячка, Стуфчинець, Кудинка, Михалпіль, Фаціїївка, Головчинці, Козачки, Адамівка.

Проскурівський повіт: с. Лезнево, Калитенець, Печеськи, Старе Поріччя, Кузьмин, Олексинець Підлісний, Павликівці, Лехнівці, Жуківці, Жилинці, Остапківці, Пільний, Олексинець, Хмелівка, Липівка, Жищинці, Лапківці, Сатанів.

Новоушицький повіт: м. Нова Ушиця, Рахнівка, Студениця, Глібівка, Маліївці, Чанків, Іванківці Хребтієвські, Гулей, Грушка, Гірчична, Нефедівці, Чабанівка, Струга, Рогозин, Слобківці, Щербівці, Рогізна, Іванківці, Татариски, Заміхів, Глубочка, Зелені Курилівці, Сивороги, Коськівці, Миньківці, Голозубинці, Дунаївці, Іванківці.

Балтський повіт: с. Грузька, Білочка, Вітольдів брід, Жура, Саботинівка, Берізки, Сабрань, Бурей, Байбузівка, Гармацьке, Єміловка, Козацьке, Борці, Бузинковата, Тимків, Пісчана, Краснопіль, Комишовата, Шепілова, Богопіль, Бакші, Кузавчин, Журавлінка, Роздол, Неделково, Стримба, Грабівка, Кодима, Ракулово, Писарівка, Березівка, Плоска, Молокши, Гербіна, Сінна, Гавіноси, Гедерім, Воронково, Пужайків, Чорна, Стравинці, Євиродія, Борсуки, Розкішна, Гетманівка, Кось, Рибниця, Познамка, Шершунці, Чаусово, Гораби, Миязурово, Голованівці, Велика Бобрика, Шляхове, Домниці, Кам'янка, Єросіво, Коритна, Когутівка, Французьке, Криве Озеро, Баляндрове, Кричунове, Глибочик, Гвоздівка, Слобоцея, Смолянка, Обжила, Данилова Балка, Серби, Водотуркол, Крутне, Посіти, Бурилівці, Єлинівка, Зозулинці, Вербове, Дубинове, Новопіль, Кирничен, Ботушани, Грушка, Рівношипинці, Красногірка, Таужине, Осічки, Вільшанка, Пристань Довга, Ковбасне, Крисисеньке, м. Балта, Окни.

Брацлавський повіт: с. Мухівці, Латанці, Карпишівка, Михайлівка, Шуровець, Мала Уліса, Коніївка, Олександрівка, Богданівка, Куниче, Михайлівка Вороновецька, Тарасівка, Пісочина, Перепеличе, Забужжя, Кобилівка, Демківка, Жахнівка, Лозовате, Єлісівка, Клебань, Воробіївка, Бугаков, Бушинка, Лука Немирівська, Кирнасівка, Білоусівка, Вороновиця, Капустяни, Іванівці, Вовководівка, Бортники, Шендерів,

Ободне, Лейківці, Зіньківці, Буди, Медвеже, Лука Жабокричицька, Даньківка, Москалівка, Василівка, Боблове, Шура Котевська, Сімаки.

Вінницький повіт: с.Сокиринець, Вишня, Шереметка, Стара Сутиска, Лазна, Писарівка, Майдан Супрунівський, Супрунів, Стрижівка, Слобода Стрижівська, Новий Зиків, Черепашинці, Янівська Слобідка, Пиляви, Ярошівка, Слобідка, Стара Вінниця, Малі хутори. Москалівка, Сальник, Носковець, Голякове, Шершній, Старий потік, Юзвинський Майдан, Демидівка, П'ятничан, Янів, Серава, Глинськ, Парпуровець, Гавришівка, Вишенька, Стадниця, Ступника, Махнівка, Гулібці, Жигалівка, Ворошилівка, Пикове, Щепівка, Широка Гребля, Черепашинець, Кривошеїнець, Старі хутори, Гущинець, Станіславчик, Старий Потік, Павлівка, Шкуринці, Якушинці, Сосонки, Дзялова, Селище, Миколаївка, Іларівка, Лисівка, Курівці, Кіжінці, Вишинка, Сівківці, м. Вінниця.

Гайсинський повіт: с. Салькова, Стрижгород, Ставки, Севаст'янівка, Тишківка, Нижній Тагілик, Цвиліхівка, Роскошівка, Поліампіль, Дяківка, Білоусівка, Кисляк, Темна, Марківка, Заварівка, Пільна, Вищий Тагілик, Бубник, Райгород, Коритна, Пологи, Поборка, Городок, Кам'янка, Бродка, Залуччя, Тимар, Ігнатівка, Метлинець, Босолигівка, Журзієвка, Теріовка, Красносілка, Серебря, Зятківці, Паланка, Соболівка, Скибниці, Металівка, Чершков, Слобода.

Літинський повіт: с. Яцківець, Цимбалівка, Широка Гребля, Торчин, Томашпіль, Подорож-

на, Чуршівці. Дашківці, Головчинці, Пагурці. Багринівці, Хмільник, Чешки, Тесса, Щербань, Ромодопи, Зозулинці, Янівці, Требух, Івги, Осолінки, Борково, Петриней, Тараськи, Теліженці, Токарівка, Воронинці, Терешпіль, Малі Шпичинці, Петріківці.

Могилівський повіт: с. Хоньківці, Серебря. Ялтушково, Слобідка Яришівська, Кривохмічинець, Кузьминець, Шендерівка, Підлісний Ялтушків, м. Бар.

Ольгопільський повіт: с. Левкове, Подойма, Кружиківка, М'ястківка, Білий камінь, Стара Горячківка, Ротмістрівка, Стара Осієвка, Слобода Жабокрича, Руссо Криклівці, Велика Кириївка. Воловчий, Кузьмин, Вербка, Каташина. Романівка, Окниці, Студенна. Рашково, Трибусівка, Ольшанка, Попелюха, Северинівка, Хрустова. Лугова.

Ямпільський повіт: с. Томашпіль, Нова Мурафа, Ямпіль, Березівка, Копитирин, Антонівка, Кось, Віль Яруська, Лука Молчанська. Бандришівка, Калгитчинки, Комаргород, Молган. Красногірка. Боровки. Ксендзівка. Жолобів. Антоміль, Дребцино. Вербове, Мервенці, Волорівці, Бабчинці, Стина, Голово-Русави, Борівка, Крижопіль, Голінець.

Церковні літописи різноманітні за своїм змістом та якістю матеріалів. І це не випадково, адже вони писалися людьми, які мали неоднакову фахову, освітню підготовку. Незважаючи на це церковні літописи заслуговують на увагу дослідників історії краю і чекають свого вивчення та опублікування.

Джерела

1. Сецинский Е.И. Церкви и приходы Подольской губернии. – Каменец-Подольский, 1905.
2. Баженов Л.В. Поділля працях дослідників і краєзнавців XIX – XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1989. – С.28.; Його ж Історичне краєзнавство Правобережної України XIX –

на початку XX ст.: Становлення. Історіографія. Бібліографія. – Хмельницький: Доля, 1995. – С.244.

3. Церковні літописи // Фонди рідкісних видань Кам'янець-Подільського музею-заповідника.

Summary:

The author as a famous Podillia historian covers the problems of sources of the Ukrainian regional geography, recurs from forgotten memories the founders names and scientists.

Key words: church chronicles, community forms of regional geography, museums, provinces, regional history.

